

Preek n.a.v. zondag 29

[1 – tonen zodra ik begin] Weet u wie dit is? Vast wel. U herkent allemaal koningin Beatrix. Maar kijk nog eens goed ... is dit echt wel koningin Beatrix?

Ik weet niet of u het in de gaten hebt: maar dit is koningin Beatrix niet. Deze afbeelding op de muur is onze koningin niet. Het is niet meer dan een bundel lichtstralen die de beamer uitzendt op die witte muur daar. Eén druk op de knop en koningin Beatrix is weg [2=zwarte dia] Ziet u wel?

Misschien kent u ook deze beroemde afbeelding wel [3] waar in het Frans onder staat: dit is geen pijp. Wat de schilder wilde zeggen: hoezeer deze pijp ook lijkt op de pijp van oom Jan – dit is geen pijp. Het is niet meer dan een zeer realistische afbeelding van een pijp. Net als die foto van koningin Beatrix: het is haar niet – het is maar een foto van haar.

Laten we die foto er nog maar een keer even bijnemen[4]. We zeggen allemaal meteen: dat is koningin Beatrix. Toen ik zonet zei: ja, maar het is haar niet – toen keek u vermoedelijk vreemd op. Tenzij u natuurlijk doorhad waar ik heen wilde.

Want zo zeggen we dat als we naar een foto of iets dergelijks kijken: dat is die-en-die. Iedereen begrijpt: als je er even over nadenkt, dan is het natuurlijk niet echt die-en-die. Ik bedoel maar: niemand van ons is nu van plan op koningin Beatrix af te stappen, een buiging voor haar te maken en te zeggen: majesteit, hoe maakt u het? Niemand verwacht dat koningin Beatrix naar voren zal stappen, ons een hand zal geven en iets tegen ons zal zeggen. En tegelijk: je kunt ook weer niet zeggen: ze is hier niet. Want daar is die foto veel te levendig, veel te sprekend voor. Je zou zelfs kunnen zeggen: op een bepaalde manier is ze hier wel. Alleen al doordat ik die foto zie.

[5 (begint zwart)] Als je dit aanvoelt, dan ben je al een heel eind op weg om zondag 29 te begrijpen. In HC 29 gaat het om een voor de tijd waarin die geschreven is heel belangrijke kwestie. Wij beleven dat vermoedelijk anders. Hoe dan ook, het ging om de vraag: [5.1]veranderen brood en wijn bij de viering van het Avondmaal in het lichaam en bloed van Christus? Zoals u wellicht weet, was dat de leer van de RK kerk. Is het nog trouwens, ook al zal niet iedere katholiek dat zo zien. Maar dat terzijde. De officiële kerkleer was dus [toen en nu]: brood en wijn veranderen in het lichaam en bloed van Christus. Er gebeurt tijdens het HA een wonder. Een wonder waardoor Jezus Christus zelf aanwezig is. Lichamelijk.

[6]Nu zou je kunnen denken: ja, hoe komen ze erop? Waarom zou je dat geloven: brood hier in de buurt ergens door een bakker gebakken wordt opeens lichaam van Christus. En wijn die we uit Frankrijk [of ergens anders vandaan] importeren wordt opeens bloed van Christus. Hoe komt iemand daarop?

Nou – het antwoord is niet zo moeilijk. Die gedachte komt +/- rechtstreeks uit de Bijbel. [6.1] Neem nou het gedeelte dat we gelezen hebben. Jezus die zegt daarin niet alleen [6.2]: Ik ben het Levensbrood, dat eeuwig leven geeft. Maar Hij zegt ook: [6.3]wie mijn lichaam eet en mijn bloed drinkt, heeft eeuwig leven. En wie dat niet doet: die heeft dat eeuwig leven niet. Die wordt niet uit de dood opgewekt als Jezus weerkomt. We hebben het gedeelte gelezen, dus u herkent het: daar stond het toch maar: *je moet zijn lichaam en bloed eten en drinken*. Niet één keer stond het er, maar wel 4 of 5 keer. En nu is de stap niet zo groot meer. Want zegt Jezus niet zelf, bij de instelling van het Avondmaal: [6.4][als Hij het brood breekt] dit is mijn lichaam? [als Hij de beker geeft] dit is mijn bloed?

Als je dat verbindt met wat Jezus eerder had gezegd over dat je zijn lichaam en bloed moet drinken, dan kun je de gedachte wel snappen: nou, dan moeten brood en wijn dus op een of andere manier veranderen in het lichaam en bloed van Christus. In het Avondmaal gebeurt wat Jezus daar in de

synagoge van Kafarnaüm zei. Daar, toen, snapten ze het niet. Je hoort hen verbijsterd vragen: wat? Wil die man ons zijn lichaam te eten geven? Eten van mensenvlees – dat is immers kannibalisme. Bedoelt Jezus dat nou echt – vragen ze zich af. Dat is immers godslasterlijk. Zoiets *mag* helemaal niet! Jezus corrigeert hun gedachte niet. Hij zegt niet: nee, zo bedoel ik het niet. Je moet het niet zo letterlijk nemen. Nee, na al die vertwijfelde vragen zegt Hij het juist nog een keer: je moet mijn vlees eten en mijn bloed drinken.

Wat ik maar zeggen wil: de gedachte dat er iets gebeurt met brood en wijn – die is zo raar niet. En zo heeft de christelijke kerk het ook eeuwenlang geloofd. [6.5] Bij het Avondmaal eet je Christus' lichaam en drink je zijn bloed. Brood en wijn worden door een wonder van God daarin veranderd – ook al blijft het eruit zien als gewoon brood en gewone wijn, en ook zo proeven.

Pas in de tijd van de Reformatie [7] ging men het [weer] anders zien. Maar Luther bijvoorbeeld kon er ook weer niet helemaal afstand van nemen. Aan de ene kant was hij heel duidelijk: nee, geen verandering in lichaam en bloed. [7.1] Maar aan de andere kant: de Heer zegt toch heel duidelijk: dit *is* mijn lichaam. Dat Jezus dat zelf zo gezegd had [dit *is* mijn lichaam] – dat woog voor Luther heel zwaar. En dat wilde hij dan ook vasthouden, die woorden van Jezus zelf. Maar hoe moest dat? Luther kwam ertoe om te zeggen: in, met en onder het brood komt Christus zelf mee. Christus is werkelijke lichamenlijk aanwezig. Hoe – dat blijft een mysterie.

Als gereformeerden [Calvijn, Zwingli] gaan we niet mee in deze gedachte van Luther [7.2]. Maar ik denk wel dat we even zijn punt moeten pakken. Ik vermoed dat we dat namelijk meestal niet doen. De meesten van ons zullen denk ik zeggen: brood=gewoon brood en wijn=gewoon wijn. Verder is er niets aan de hand. Het is een manier om Christus te gedenken. Heel beeldend, dat wel. Maar het is vooral een gedachtenismaaltijd.

Maar dan maken we ons er veel te makkelijk van af. [7.3] Dan geven we geen antwoord op de vraag die Luther zich stelde: wat betekent het dan dat Jezus zelf zegt: dit is mijn lichaam. Waarom spreekt hij dan zo? Dat is ook de vraag die de HC stelt [daar kom ik zo op].

[8 (begint zwart)]

Daarom wil ik vanmiddag/avond ook niet met u allerlei teksten en manieren van Bijbeluitleg bij langs waaruit dan blijkt dat brood en wijn toch echt niet veranderen in lichaam en bloed van Jezus. Dat zou ook een beetje preken voor eigen parochie zijn [mooie woordspeling in dit verband!], want dan zou deze preek eropuit komen: zie je, de gereformeerden hadden gelijk, de RK helemaal fout en Luther had het ook nog niet helemaal begrepen. Die aanpak wil ik dus vanmiddag/avond niet volgen. Want dan missen we een heel belangrijk punt. [8.1] *Namelijk dat we in het Avondmaal wel degelijk met de aanwezigheid van Christus zelf te maken hebben.* En dat we Hem *wel* op een of andere manier eten en drinken.

Daarom begon ik met die foto van koningin Beatrix. Waarvan we zeggen, ook al is dat dus niet zo: dit is koningin Beatrix. Eigenlijk gaat het in het HA op precies dezelfde manier: ook al vindt er geen verandering plaats, brood en wijn *zijn* lichaam en bloed van Christus. De tekenen zijn zo levensecht, ze lijken er zozeer op, dat je – in navolging van Jezus zelf – gewoon kunt zeggen: dit *is* het lichaam en het bloed van de Heer. Het is alsof Hij gewond en gebroken, al bloedend hier onder ons is.

Laat ik nog op een andere manier zeggen. Dan wordt het misschien duidelijker: als bij de viering van het Avondmaal het brood wordt gebroken en de wijn wordt vergoten: dan kun je niet zeggen: [9] het is maar brood en wijn. Op dat moment mag niemand ervan hebben die niet gelooft of zich als een ongelovige gedraagt. Want op dat moment wordt Christus wel degelijk uitgedeeld. Ik moet het anders zeggen: deelt Hij zichzelf uit. Als je brood en wijn aanpakt, dan pak je wel degelijk Hemzelf vast [9.1], hetzij met een gelovig hart [en dan is het goed] [9.2], hetzij uit sleur, gewoonte, zonder geloof – en dan is het, zegt de Bijbel, tot je oordeel. Dus het is zeker niet 'gewoon brood en gewoon wijn'!

Nu moeten we even goed opletten. Want tot nu toe zou je nog kunnen zeggen: wat maakt het uit? Wat maakt het uit op welke manier je gelooft dat Christus in het HA aanwezig is [want daar gaat het immer om]? Als je maar HA viert. Want dat heeft Hij ons immers opgedragen – ook al zou je niet precies begrijpen wat daar dan precies gebeurt met brood en wijn. Nou, die gedachte daar zit op zich wel wat in. Maar: toch maakt het meer verschil dan je denkt. Dat is ook wel gebleken in de geschiedenis.

Het belangrijkste is wel dat je gaat denken dat je door brood en wijn zelf – immers lichaam en bloed van Christus – vergeving van zonden krijgt. Als je maar brood en wijn aanpakt en het eet en drinkt, dan komt het goed. Dan zit er dus magische kracht in brood en wijn.

Dat is precies wat men wel heeft gedacht. Iedereen kent wel de uitdrukking: [9.3]hocus pocus. Weet je waar die vandaan komt? Het komt uit de tijd dat de mis nog in het Latijn werd gehouden. En bij het uitdelen van het brood/de hostie, zei de misdienaar: hoc est corpus. Dat is Latijn voor: dit is het lichaam. Daar kwam dan nog achteraan: Christi – van Christus. Maar als je die woorden neemt: ‘hoc est corpus’ en je moet die als misdienaar telkens weer zeggen, dan wordt dat wat mompelend hoc-est-corporus/ hoc-est-corporus/ hoc-est-corporus en omdat de mensen geen Latijn kenden hoorden ze daarin: ‘hocus pocus’. En niet toevallig werd dat een soort toverformule: als je dat zegt, dan gebeurt er een toverwonder. *Nou, als het Avondmaal iets niet is, dan is het wel een toverwonder!* In de zin van: je eet en drinkt en hupsakee al je zonden zijn weg. Dus nogmaals: dat is nou net niet de bedoeling van het Avondmaal. Dat is niet de manier waarop Christus zichzelf bij het Avondmaal uitdeelt. Brood en wijn hebben niks magisch in zich. Alsof zij ons reinigen. De HC verbindt dat met de doop: het doopwater doet niks. Het wast je echt niet schoon van je zonden. Dat kan dat doopwater ook helemaal niet. Dat is iets wat God doet. De doop is slechts, alleen maar [woorden van de HC!] een door God gegeven teken en waarborg ervan.

Nu is er wel een verschil tussen HA en de doop. Ik bedoel nu de manier waarop Jezus daarover spreekt. Jezus’ spreken over de doop kan namelijk nooit zo uitgelegd worden dat Hij gezegd zou hebben: het doopwater zelf bezit zonden-reinigende-kracht. Ook volgens de RK kerk blijft het doopwater gewoon water – ondanks alle verschil die er verder nog in doopopvatting is. Maar het water blijft gewoon water. Maar wat betreft brood en wijn: die heeft Jezus wel heel duidelijk zijn lichaam en bloed genoemd. Waarom? Dat is eigenlijk de tweede vraag in deze zondag. Een logische vervolgvraag, na het eerste antwoord. Dat zei: nee, brood en wijn veranderen niet. Ok, pakt de tweede vraag dit op, ok – als dat zo is: waarom noemt Christus brood en wijn dan wel zijn lichaam en bloed? En waarom spreekt Paulus dan van een gemeenschap – dat is dus een vorm van eenwording – met het lichaam en bloed van Christus?

Nou, zegt de HC, daar had Christus een heel dringende reden voor. Want zijn lichaam en bloed zijn namelijk voedsel voor je *ziel*. [9.3]Zoals gewoon brood en wijn voor je lichaam zijn, zo is Hijzelf - zijn gekruisigd lichaam en vergoten bloed - voedsel voor je ziel. Zie je hoe beeldend de HC hier spreekt? Wat mysterieus zelf. Het gaat dan ook over heel diepe zaken!

De NGB gaat nog veel verder [dan de HC]. Moet je horen [art. 35]: [10]

Toch vergissen wij ons niet, als wij zeggen dat wat door ons gegeten en gedronken wordt, **het eigen en natuurlijke lichaam en het eigen bloed van Christus is. Maar de wijze waarop wij deze nuttigen, is niet met de mond, maar geestelijk, door het geloof.** Zo blijft Jezus Christus altijd gezeten aan de rechterhand van God, zijn Vader, in de hemel en deelt Hij Zichzelf toch aan ons mee door het geloof. Bij dit geestelijke feestmaal geeft Christus ons deel aan Zichzelf met al zijn schatten en gaven en doet Hij ons zowel Zichzelf als de verdiensten van zijn lijden en sterven genieten. **Hij voedt, sterkt en troost onze arme, verslagen ziel door ons te eten te geven van zijn lichaam, en verkwikt en vernieuwt haar door ons te drinken te geven van zijn bloed.**

Zie je, aan de ene kant probeert de NGB hier *maximaal* de woorden van Jezus en ook Paulus te honoreren. Die eerste zin: toch vergissen wij ons niet ... eigen en natuurlijke lichaam. Zo mysterieus mag, nee *moet* je er in navolging van Christus over spreken. En tegelijk zeggen, zoals hier gebeurt: dat eten is niet lichamelijk. Nee, je moet Hem *geestelijk* eten. Dat is: [11] je moet helemaal doordrongen raken van Christus.

En dat is een werk van de Heilige Geest. [11.1] De HC volgt hier de oplossing van Calvijn: hoe is Christus in het HA aanwezig? Door de Heilige Geest. Christus is lichamelijk in de hemel – maar geestelijk aanwezig. Door de Heilige Geest. De Heilige Geest maakt de verbinding: die zorgt dat je deel krijgt aan het echte lichaam en bloed van Jezus. *Dat je bij Hem letterlijk dus!!! ingelijfd wordt.* [11.2] Zozeer word je één met Hem. Vlees van zijn vlees en been van zijn gebeente, zoals de vorige zondag [HC28] het verwoordde. Terecht kwam hierbij vorige week [preek Lieuwe] het huwelijk ter sprake. De onlosmakelijk eenheid die er is tussen man en vrouw – waarin ook letterlijk sprake is van lichamelijke eenwording. Zonder oneerbiedig te willen zijn: zo close wil de Geest je ook aan Christus verbinden.

Dat is dus wat het HA niet alleen wil uitbeelden, maar ook *doen*. Het is als met die foto waarmee ik begon: brood en wijn, ze zien er uit als vlees/lichaam en bloed. Het lijkt er zo sterk op dat je kunt zeggen: het zijn lichaam en bloed van Christus. Niet echt, maar wel levensecht. Zo echt dat als je brood en wijn ontvangt, je het mag zien als deel krijgen, onderdeel worden en zijn van Christus zelf. Dat is wat wel genoemd wordt de unio mystica. [11.2] Een mystieke unie=eenwording met Christus. En let op: dat is individueel [zo spreek ik er nu vooral over], maar ook samen. Samen één lichaam [aspect komt andere keer aan de orde – vreemd dat de HC hier verder die over spreekt mbt HA]

Zo kom ik bij een laatste gedachte. Die heeft te maken met die eenwording. [12] Het Avondmaal laat het je zien, zegt het je aan, wil je ervan verzekeren: *geloof het en in geloof ben je dan één met Christus*. Dan ben je vergeven en mag je het zeker weten. Want dat lichaam van Hem – dat is ook het lichaam van jou. De straf die Hij droeg, voor God is het alsof jij die zelf droeg. [12.1] *Want je bent inbegrepen in dat lichaam*. HC: ‘alsof wij in eigen persoon voor onze zonden alles geleden en onze schuld aan God voldaan hadden.’

Maar daar komt dan nog iets bij [ook iets wat de HC in de 3 zondagen over het HA niet noemt]: één zijn met Hem, deel uitmaken van zijn lichaam, betekent dan ook: zijn gezindheid hebben. [12.2] Worden zoals Hij. Zijn zoals Hij. Als ik nog een stapje verder ga, en gezien de manier waarop de HC en NGB spreken mag dat ook: alsof je Hem bent.

Dat is iets wat de Heilige Geest wil bewerken. [12.3] Die wil je omvormen, telkens weer en telkens meer. Als deel van zijn lichaam wil de Geest je ook de gezindheid van Christus geven. Die gezindheid komt ook heel duidelijk in het HA naar voren. Die eet en drink je in. Daarom zegt Christus van dat brood en die wijn: dat ben Ik. Of: zo ben Ik. Mijn identiteit is: ik heb me opgeofferd. En ook op die manier kun je dus zeggen: brood en wijn zijn Christus. Net als die foto: het staat levensecht voor je. Het HA is als die foto. Je ziet Hem in zijn opofferingsgezindheid. Zijn liefde. Zijn ‘de ander willen dienen’. Barmhartigheid bewijzen [Michazondag], willen geven. Delen. De andere wang toekeren. En soms ook: lijden. Bespot worden. Ik denk even aan onze vervolgde brs en zrs. Zij delen op een heel speciale manier in het lijden van Christus. Zo spreken Paulus en Petrus erover. En heel wonderlijk: dat kun je zelfs als een eer zien.

De vraag is nu – en die vraag stelt het HA je feitelijk: [12.4] wil ik dat? Wil ik helemaal onderdeel zijn van Hem. Helemaal één zijn met Hem? Die vraag krijg je, niet alleen als het HA gevierd wordt. Bij het HA mag je letterlijk doen wat je elke dag moet doen: Hem eten en drinken. Zorg dat je Hem binnenkrijgt, elke dag. Hij is het levende brood.